

سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور

ITC

مرکز تربیت مربی
دپارتمان های فنی و حرفه ای

طرح درس

دپارتمان علوم تربیتی و مهارت های مدیریت سرپرستی

۱۳۸۷

استاندارد مهارت و آموزش
تهیه و تنظیم برنامه زمانبندی آموزشی براساس استاندارد آموزشی
تدوین طرح درس
تعریف طرح درس
ضرورت استفاده از طرح درس در امر آموزش
مراحل تدوین تهیه و تدوین طرح درس

استاندارد مهارت و آموزش :

مجموعه ای از مطالب جامع آموزشی است که بعنوان سیاست اصلی و یا هدفهای کلی و جزئی هر رشته تدوین شده است . استاندارد برای ما مشخص می کند که چه مباحثی باید در این رشته آموزش داده شود و مدت زمان کلی آن چقدر است و چه انتظاراتی از این آموزش خواهیم داشت و ابزار مورد نیاز آن چه می باشد.

❖ تعریف مهارت :

توانایی انجام دادن آسان و دقیق وظایفی که به عهده شاغل گذاشته می شود.

❖ روی هر استاندارد برگه ای است که مشخصات اولیه استاندارد به شرح ذیل روی آن نوشته شده است .

۱- رشته آموزشی :

مجموعه برنامه های آموزشی مربوط به فراگیری چند حرفه هم خانواده می باشد.

۲- اعضاء کمیسیون تهیه و تنظیم استاندارد :

افرادى هستند که در رشته مورد نظر دارای مدارک تحصیلی دانشگاهی و یا افرادی هستند که سالیان سال در صنایع و موسسات آموزشی در رشته مورد نظر فعالیت می کنند.

۳- کد بین المللی استاندارد :

مجموعه ای از اعداد قرار دادی می باشند که توسط سازمان بین المللی کار برای تفکیک رشته ها و زیرمجموعه هر رشته تعیین شده است .

۴- درجه استاندارد

یعنی فراگیران باید در چه سطحی آموزش ببینند . (درجه ۱ , ۲ , ۳ , کارگر ماهر , مربی ارشد , سرمربی , استاد مربی)

۵- سال تهیه و تدوین استاندارد :

منظور سالی که استاندارد رشته آموزشی در آن تهیه و تدوین شده است .

❖ مفاهیم و اصطلاحات بکاربرده شده در استاندارد:

۱ - کلمه آشنایی :

این کلمه در استاندارد مهارت آموزش فنی و حرفه ای به مفهوم داشتن اطلاعات مقدماتی است یعنی ارائه اطلاعات در حد مفروضات می باشد.

۲ - کلمه شناسایی :

این کلمه در استاندارد مهارت آموزش فنی و حرفه ای به معنی داشتن اطلاعات کامل است ، یعنی ارائه اطلاعات باید بصورت کامل و جامع صورت پذیرد .بنابراین هر زمانکه به این کلمه رسیدیم باید تمام مطالب ، عمقی بررسی و تمام جنبه های آن را ارائه نماییم .

۳ - کلمه اصول :

این کلمه در استاندارد مهارت آموزش فنی و حرفه ای به معنی مبانی مطالب تئوری می باشد ، یعنی چهار چوب مطالب را بصورت تئوری ارائه می نماییم.

۴ - کلمه توانایی :

این کلمه در استاندارد مهارت آموزش فنی و حرفه ای به مفهوم قدرت انجام کار می باشد ، یعنی فرد باید بتواند کارهایی را که به وی واگذار می شود انجام دهد.

❖ شرایط کار آموزی :

شرایط و ویژگیهایی است که یک کارآموز باید داشته باشد تا بتواند به مهارتهای مورد نظر برسد

از قبیل :

حداقل تحصیلات

وضعیت جسمانی

سایر شرایط

❖ مدت دوره کارآموزی :

مجموع مدت زمان آموزشهای عملی و نظری یک حرفه می باشد.

❖ عملیات کارگاهی :

بدین معنی است که فراگیر پس از یادگیری مطالب تئوری در کلاس درس بتواند آن فعالیتها را در کارگاه انجام دهد و هرگاه بتواند آن فعالیتها را بدرستی انجام دهد به توانایی لازم جهت انجام آن کار رسیده است.

❖ نام و مشخصات وسایل:

وسایل و امکاناتی مورد نیاز برای اینکه یک فراگیر به توانایی لازم جهت انجام کار خاص برسد.

۶-۲- تهیه و تنظیم برنامه زمانبندی آموزشی بر اساس استاندارد آموزشی :

بطور خلاصه :

پس از شناسایی نیازهای آموزشی و تعیین اهداف ، گروهی از کارشناسان و مدرسان مجرب از سازمان آموزش فنی و حرفه ای ، اساتید دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ، کارشناسان آموزش صنایع و کارخانجات کشور گرد هم می آیند پس از تهیه و تنظیم استاندارد واحد پژوهش سازمان آموزش فنی و حرفه ای باید آن را تأیید نماید. پس از تهیه و تنظیم و تأیید، استاندارد فوق به مراکز آموزش فنی و حرفه ای کشور ارسال می شود تا برنامه زمانبندی آموزشی و برنامه درسی برای آموزش فراگیران مورد نیاز صنایع تنظیم و اجرا گردد. بنابر این وظیفه یک مربی پس از دستیابی به استاندارد مهارت و آموزش رشته مربوطه تهیه یک برنامه زمانبندی آموزشی و سپس برنامه درسی می باشد.

◀ لازم بذکر است که فرم زیر بصورت نمونه آورده شده است و هر مربی میتواند برحسب رشته

تخصصی خود فرمی را طراحی نماید.

سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور

مرکز تربیت مربی

برنامه زمانبندی آموزشی

نام رشته آموزشی :

سطح فراگیران :

تعداد فراگیران :

زمان شروع آموزش از تاریخ لغایت

مدت زمان آموزش هفته

توضیحات	زمان		روش آموزش	موضوع آموزش	ردیف
	تئوری	عملی			
					هفته اول
					هفته دوم
					هفته سوم
					هفته چهارم
					..
					.

مثال :

برنامه زمانبندی آموزشی رشته پداگوژی براساس استاندارد این رشته که ۱۲۰ ساعت می باشد و در ۴ هفته آموزش داده می شود به شرح ذیل می باشد:

◀ ۶ ساعت آموزش در روز و ۳۰ ساعت آموزش در هفته طول دوره آموزش پداگوژی می باشد.

سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور

نام رشته آموزشی: پداگوژی مرکز تربیت مربی زمان شروع آموزش از تاریخ ۸۲/۱۰/۱۳ لغایت ۸۲/۱۱/۱۳
سطح فراگیران : مربی برنامه زمانبندی آموزشی مدت زمان آموزش : ۴ هفته
تعداد فراگیران : ۱۵ نفر

توضیحات	زمان		روش آموزش	موضوع آموزش	ردیف
	عملی	تئوری			
	۲	۴	سخنرانی - پروژه ای	- آشنایی با اهداف سازمان - برنامه ریزی آموزشی و درسی - طرح درس	هفته اول
	۴	۱۲	سخنرانی - بحث - پروژه ای		
	-	۸	سخنرانی - بحث - پروژه ای حل مسئله		
	۶	۶	سخنرانی - بحث - پروژه ای حل مسئله	- طرح درس	هفته دوم
	۸	۱۰	سخنرانی - پروژه ای	- تکنولوژی آموزشی	
	۴	-	سخنرانی - پروژه ای	- تکنولوژی آموزشی	هفته سوم
	۱۳	۱۳	سخنرانی - بحث - پروژه ای پرسش و پاسخ - اکتشافی	- اجرای دوره	
	۷	۷	سخنرانی - بحث - پروژه ای پرسش و پاسخ - اکتشافی	- اجرای دوره	هفته چهارم
	۲	۱۴	سخنرانی - پروژه ای	- سنجش و ارزیابی آموزشی	

سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور

نام کارگاه یا بخش : مرکز تربیت مربی ساعات آموزش : از ساعت لغایت

نام رشته : برنامه درسی ساعت آموزش در یک روز:.....

سطح فراگیران : شماره هفته :.....

توضیحات	تجهيزات آموزشی	نوع آموزش	۱۴-۱۶	۱۲ ۱۴	نوع آموزش	۱۰:۱۵-۱۲	۹:۴۵ ۱۰:۱۵	نوع آموزش	۸-۹:۴۵	ساعات آموزش
				نماز - نهار			استراحت			موضوع آموزش نام مربی
				نماز - نهار			استراحت			موضوع آموزش نام مربی
				نماز - نهار			استراحت			موضوع آموزش نام مربی
				نماز - نهار			استراحت			موضوع آموزش نام مربی
				نماز - نهار			استراحت			موضوع آموزش نام مربی

تدوین طرح درس :

حالا که با برنامه ریزی درسی آشنا شدید، در این مرحله ، روش و رویه ایی که یک طرح درس تدوین می شود تشریح می گردد و مربیان عملاً آن را انجام می دهند. مربیان دروس رابراساس این طرح درسها در کلاس ارائه می کنند .

۱- ۲- تعریف طرح درس :

طرح درس عبارت است از :

مجموعه فعالیت ها و برنامه هایی که یک مربی از پیش ، برای رسیدن به یک یا چند هدف آموزشی (بر اساس استاندارد مهارت و آموزش) برای یک جلسه سازماندهی می نماید.

طرح درس موجب می شود که مربی فعالیت های ضروری آموزش را به ترتیب و یکی بعداز دیگری ، در مراحل و زمانهای مشخص و به شیوه منطقی پیش ببرد. و نتایج حاصل از آنرا ، برای تدریس در مراحل بعدی آموزش مورد استفاده قرار دهد.

۲-۲- ضرورت استفاده از طرح درس در امر آموزش:

دست اندر کاران امور آموزشی می گویند همانطور که یک فیلم بدون سناریو ، آغاز و پایان مشخصی ندارد ، یک کلاس بدون سناریو آموزشی یا طرح درس هم سرو ته نخواهد داشت ، متولیان آموزش ضرورت بهره جویی از طرح درس در امر آموزش را در دلایل متعددی جستجو میکنند. که از مهمترین آنها می توان به موارد زیر اشاره کرد:

(۱) نگارش طرح درس ، باعث تقویت روحیه مثبت و ایجاد اعتماد به نفس به ویژه در مربیان تازه کار که نمی توانند تمام مراحل تدریس و جزئیات آن را به خاطر بسپارند می شود.

(۲) با تهیه طرح درس ، مربی احاطه کامل و تسلط لازم را بردرس پیدا می کند.

(۳) تدوین طرح درس ، فرصت تحقیق در روشهای تدریس را به وسیله ارزشیابی های متعدد ایجاد میکند.

(۴) طرح درس ، توجه مربی را به انتخاب روشها و فنون مناسب تدریس ، برای درسهای مختلف ، جلب می کند.

(۵) در جریان تهیه طرح درس ، مربی فرصت خواهد داشت تا مشکلات احتمالی تدریس را پیش بینی کند.

(۶) طرح درس به مربی کمک می کند که در انتخاب و تنظیم مطالب مورد تدریس به گونه ای اقدام کند که

موجب درک مفاهیم توسط فراگیران و ایجاد توانایی در آنها شود . (براساس استاندارد آموزشی)

(۷) طرح درس به کار و فعالیت مربی نظم و ترتیب منطقی میدهد.

(۸) داشتن طرح درس موجب می شود که مربی به تنظیم اوقات کلاس خود بپردازد ، و از ایجاد بی نظمی در

کلاس جلوگیری کند.

(۹) طرح درس در کار آموزشی مربی ، ایجاد خلاقیت و نوآوری میکند.

(۱۰) طرح درس به مربی کمک میکند تا پیش بینی های لازم را برای تهیه وسایل و رسانه های آموزشی به عمل آورد.

(۱۱) نگارش و تدوین طرح درس مربی را یاری میدهد تا نوع و مقدار تکالیف و سایر فعالیتهای تکمیلی را از پیش تعیین کند.

(۱۲) طرح درس موجب می شود که مربی فعالیتهای ضروری آموزشی را به ترتیب و یکی پس از دیگری در مراحل و زمانهای مشخص و به شیوه ای منطقی پیش ببرد و نتایج حاصل از آن را برای تدریس در مراحل بعدی آموزش مورد استفاده قرار دهد.

(۱۳) طرح درس موجب می شود که اگر فراگیری سوالی پرسید که در طرح درس لحاظ نشده است مربی سوال فوق را ثبت می نماید و در دوره بعدی مربی در حین تدریس آن را تشریح نماید.

۲-۳-۲- مراحل تهیه و تدوین طرح درس:

برای تهیه و تدوین طرح درس مربی باید با موضوعات زیر کاملاً آشنا باشد:

- ۱-۲-۳-۱- آشنایی با هدف های آموزشی.
- ۲-۲-۳-۲- آشنایی با چارچوب تدوین طرح درس .
- ۳-۲-۳-۳- آشنایی با تهیه و تدوین محتوای درسی و اولویت بندی آنها در طرح درس.
- ۴-۲-۳-۴- انتخاب تکنیک تدریس از بین تکنیکهای مختلف تدریس.
- ۵-۲-۳-۵- تعیین مواد آموزشی مورد نیاز.

حال با توجه به موارد فوق هر کدام را بطور کامل شرح می دهیم:

۱-۲-۳-۱- آشنایی با هدف های آموزشی:

(تشریح اهداف آموزشی :

در این قسمت بطور مفصل محتوا، سطوح موفقیت و پیشرفت آموزشی تشریح می شود. درجه و میزانی که فراگیران مهارتهای مشخص و معین را فرامی گیرند در این بخش مشخص می شود. به عبارت دیگر این مرحله نشان می دهد فراگیران در انتهای دوره قادر به انجام چه کاری خواهند بود. تعیین هدفهای آموزشی برای برنامه ریزان درسی از اهمیت و ضرورت خاصی برخوردار است. اولین و مهمترین فایده و تدوین هدفهای آموزشی آن است که به مربیان و کارشناسان آموزش فنی و حرفه ای کمک می کند تا محتوای آموزشی و درسی را براساس آن تدوین نمایند.

دانش بشری آنقدر گسترش نموده است که بسیاری از دانشمندان جهان به این مسئله رسیده اند که ما در عصر انفجار دانش قرار گرفته ایم ، بنابراین، تدوین محتوا با توجه به گسترش دانش بسیار مشکل است اما تدوین

هدفهای آموزشی به مربیان و کارشناسان آموزش فنی و حرفه ای کمک می کند تا آن دسته از مواد و محتوای برنامه آموزشی و درسی که با آموزش آنها سریعتر به اهداف می رسند انتخاب کنند.

فایده دوم : این امکان را می دهد که بین محتوای برنامه آموزشی و درسی و فعالیتهای یادگیری در رشته ها و دروس مختلف هماهنگی ایجاد شود.

فایده سوم : ارزشیابی محتوای برنامه آموزشی و درسی و فعالیتهای یادگیری بر اساس آنها پرداخته شود.

۱-۱- تعریف اهداف آموزشی :

❖ هدف آموزشی:

هدف وضعیت مطلوبی است که باید در فراگیران بوجود آید.

❖ هدف آموزشی از نظر علی ابراهیمی (کتاب برنامه درسی)

هدفهای آموزشی توصیفی است از رفتار فراگیران در رابطه با کاری که می توانند با داده ها و اطلاعات موجود در محتوای برنامه درسی انجام دهند.

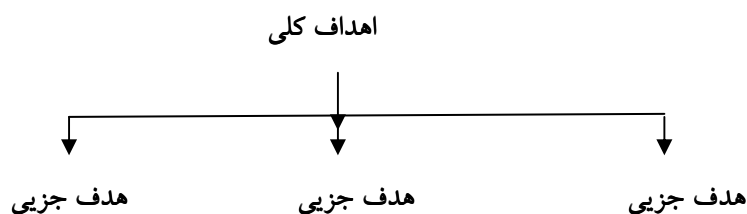
بنابراین هدف آموزشی تغییرات مطلوبی است که قرار است در فراگیران ایجاد شود.

۱-۲- انواع اهداف آموزشی:

اهداف آموزشی را می توان به دو دسته تقسیم نمود :

الف - هدفهای کلی

ب - هدفهای جزئی

الف - هدفهای کلی:

هدفهای کلی جهت عمومی فعالیت را تعیین می کند، ولی خود به تنهایی مراحلی رسیدن به هدف را مشخص نمی کند. برای قابل استفاده کردن هدفهای کلی ، باید آنها را تجزیه کرد و بصورت هدفهای جزئی در آورد برای

مثال هدف کلی از آموزش پداگوژی : ایجاد توانائی انتقال اطلاعات به داوطلبان مربیگری است که باید تمام مراحل را که لازم است داوطلبان مربیگری طی کنند تا به این هدف برسند، بطور واضح و صریح مشخص کرد یعنی باید اهداف کلی را به چند هدف جزئی مشخص تجزیه کرد .

ب - هدفهای جزئی:

هدف های جزئی اگرچه موارد رسیدن به هدفهای کلی را مشخص می کنند ، ولی برای اینکه فعالیتهای آموزشی به نتیجه مطلوب برسند ، باید آنها را به وظایف و کارهایی که داوطلبان مربیگری باید انجام دهند تقسیم کرد. به عبارت دیگر هدفهای جزئی باید به گونه ای تقسیم شوند که مهارتها و فعالیتهایی که انتظار داریم داوطلبان مربیگری در پایان دوره آموزشی از خود بروز دهند (هدفهای رفتاری). و شرایطی که با وجود آنها این مهارتها و رفتارها باید شکل بگیرند مشخص شود.

اهداف جزئی آموزش پداگوژی را می توان این چنین خلاصه کرد :

- ۱ - آموزش مهارت در طراحی برنامه آموزشی و درسی.
- ۲ - آموزش مهارت در ارائه مطالب آموزشی .
- ۳ - آموزش مهارت در استفاده از وسایل و مواد آموزشی .
- ۴ - آموزش مهارت در اجرای دوره آموزشی
- ۵ - آموزش مهارت در ارزیابی دوره آموزشی.

۳-۱- حیطه های یادگیری

برای تعیین هدفهای آموزشی آنها را باید در قالب حیطه های یادگیری طبقه بندی نمود . منظور از طبقه بندی هدفهای آموزشی در واقع رده بندی روشهای تدریس یا نحوه روابط مربی و فراگیر یا مواد آموزشی و طبقه بندی مطالب درسی یا متون بخصوصی نیست . بلکه مقصود از "طبقه بندی رفتار و اعمال مطلوب" فراگیران است که باید در پایان هر برنامه درسی در وی مشاهده شود. بهترین نوع طبقه بندی در زمینه هدف های آموزشی را بنجامین بلوم و همکارانش در سال ۱۹۵۶ در دانشگاه شیکاگو انجام دادن در این طبقه بندی هدفهای آموزشی به سه حیطه یادگیری به شرح ذیل تقسیم شده است: (کتاب اصول علمی طبقه بندی هدفهای تربیتی ترجمه مسعود رضوی)

- ۱ - حیطه شناختی ۲ - حیطه عاطفی ۳ - حیطه روان - حرکتی

۱ - حیطه شناختی:

حیطه شناختی به یادگیری آنچه که به قوای ذهنی مربوط می شود می پردازد . حیطه شناختی با آنچه که فراگیر باید بداند و بفهمد سرو کار دارد. بطور کلی حیطه شناختی بگونه کلی دانش توانایی ها و مهارتهای عقلانی را شامل می شود.

در این حیطه ، یادگیری از ساده ترین به مشکلترین شکل و در ۶ سطح بصورت زیر انجام می شود :

الف) سطح دانش :

این سطح پایین ترین سطح یادگیری است و ساده ترین نتایج یادگیری را به همراه دارد و بیشتر به یادآوری مطالب آموخته شده تاکید دارد. بطور کلی این سطح، صرفاً جنبه حفظی دارد.

افعال یادگیری در این سطح عبارتند از: تعریف کردن، نام بردن، بیان کردن، توصیف کردن و غیره.

مثال:

- ۱) فراگیر، ارزیابی را تعریف کرده و انواع آزمون را نام می برد.
- ۲) خصوصیات دوره های پداگوژی را بیان کنید.

ب) سطح ادراک:

این سطح یادگیری بالاتر از سطح دانش است به این معنا که فراگیر آنچه را که به حافظه سپرده درک می کند یا به مفهوم یک مطلب پی می برد و آن را با جملات خود بیان می کند.

افعال یادگیری در این سطح عبارتند از: برگردان مطالب به زبان ساده، ترجمه کردن، تفسیر کردن، بازنویسی کردن، خلاصه کردن و غیره.

مثال:

- ۱) فراگیر خلاصه ای از درس امروز را توضیح دهد.
- ۲) فراگیر نکات کلیدی برنامه ریزی را بیان کند.

ج) سطح کاربرد (سطح بکار بستن):

این سطح از یادگیری بالاتر از سطح یادگیری قبلی است. بدین معنی که فراگیر پس از حفظ مطلب و درک آن، توانایی استفاده از آن را در شرایط و موقعیت جدید دارد.

افعال یادگیری در این سطح عبارتند از: انجام دادن، محاسبه کردن، تولید کردن، تغییر دادن و غیره.

بطور کلی در این سطح یادگیری فراگیر توانایی بکاربردن اصول، قوانین، روشها در موقعیتهای عینی مشخص و مناسب بدون آنکه هیچ گونه راه حلی در اختیار او گذاشته شود را دارد.

مثال:

از فراگیر رشته ساختمان که فرمول محاسبه محیط مربع مستطیل را قبلاً در مدارس آموخته و در مرکز فنی و حرفه ای بطور خلاصه توضیح داده شده، خواسته می شود که تعداد موزائیک مورد نیاز برای یک حیاط به شکل مربع مستطیل را با بهره گیری از آن فرمولها تعیین و هزینه آنرا محاسبه نماید.

سه سطح فوق از نظر بلوم سطوح ساده یادگیری هستند. سطوح پیچیده یادگیری که بدنبال سطوح فوق می باشند عبارتند از:

د) سطح تجزیه و تحلیل:

در این سطح از فراگیران انتظار می رود که قدرت تجزیه و تحلیل کل به اجزاء تشکیل دهنده آنرا داشته باشد.

در این سطح یادگیری آشنایی با روابط بین اجزاء، اهمیت و جایگاه هریک از اجزاء، در کل مورد نظر می باشد.

افعال یادگیری در این سطح عبارتند از: تجزیه کردن، تشخیص دادن، استنباط کردن، تفکیک کردن، مشخص کردن، رسم کردن و غیره.

مثال:

فراگیر بایستی بتواند اجزاء تشکیل دهنده یک موتور کولر را از هم تفکیک کند و اهمیت هر کدام را تشخیص دهد و یا اینکه بتواند شکل یک موتور کولر را با اجزاء آن رسم کند.

ه) سطح ترکیب :

در این سطح یادگیری برعکس سطح تجزیه و تحلیل ، یادگیرنده بایستی توانایی و قدرت به هم آمیختن اجزاء در جهت ساختن یک کل یا مجموعه را داشته باشد. قرار دادن هریک از اجزاء در جای مناسب برای ساختن کل و آشنایی با زیر مجموعه ، برای یادگیرنده از اهمیت زیادی برخوردار است . افعال یادگیری در این سطح عبارتند از: ترکیب کردن ، طراحی کردن ، سوار کردن ، بازنویسی کردن ، تجدید نظر کردن و غیره.

مثال:

از فراگیران می خواهیم بعد از شناخت و تجزیه و تحلیل قطعات موتور کولر ، یک شکل جدیدی از موتور کولر را طراحی نمایند.

و) سطح ارزشیابی :

این سطح بالاترین و پیچیده ترین سطح یادگیری است ، در این سطح یادگیری فراگیر بایستی توانایی قضاوت درباره ارزش مطالب مورد نظر را داشته باشد . مثلاً" در رشته تخصصی خود قدرت انتقاد و ارزیابی موضوعات یک کتاب را دارا باشد.

افعال یادگیری در این سطح عبارتند از: ارزیابی کردن ، انتقاد کردن ، اثبات کردن ، مقابله کردن ، نتیجه گیری کردن و غیره.

مثال:

روشهای آموزش هریک از مربیان پداگوژی را باهم مقایسه کرده و بهترین را انتخاب کنید.

۲ - حیطه عاطفی:

طبقه بندی هدفها در حیطه عاطفی توسط دیوید کراث وال (D. krath Whol) تدوین گردیده است و به نظر وی حیطه عاطفی به آندسته از هدف هایی که بیشتر با مسائل احساسی ، روانی ، امیال و نگرشها توجه دارد گفته می شود. سطوح یادگیری در این حیطه به ترتیب عبارتند از:

الف) دریافت و توجه کردن :

علاقه فراگیران به فراگیری مطالب و دقت در پذیرش آن در این قسمت قرار دارد. در صورتیکه مطالب در فراگیر انگیزه ایجاد کند و منطبق با نیاز عاطفی و روانی وی باشد ، فراگیر به دقت مطالب را گوش می دهد و سعی در فراگیری آنها دارد.

افعال یادگیری در این سطح عبارتند از: رسیدن ، دنبال کردن ، گوش دادن ، دقت کردن ، توجه داشتن، انتخاب کردن و غیره.

بعبارت دیگر در این سطح فراگیران از حالت غیرفعال به حالت فعال در می آیند.

مثال:

(۱) فراگیر به دقت نسبت به موضوعات ارائه شده در کلاس حساسیت نشان می دهد.

(۲) فراگیر به دقت به حرفهای مربی گوش فرامی دهد.

ب) پاسخ دادن :

در صورتیکه مطالب برای فراگیر جالب و جاذب باشد، فراگیر پس از دریافت مطالب، فعال شده عکس العمل نشان می دهد این عکس العمل در سوال کردن و اظهار علاقه به مطالب ظاهر می گردد. افعال یادگیری در این سطح عبارتند از: پاسخ گفتن، بحث کردن، تمرین کردن، مطالعه کردن، پذیرفتن و استقبال کردن و غیره.

مثال:

فراگیر، با دقت به مطالب گوش می دهد و در کلاس مشارکت می کند.

ج) ارزشگذاری (ارج نهادن) :

در این سطح یادگیری که بالاتر از سطوح دریافت و پاسخ است، فراگیر پس از شنیدن مطالب آموزشی مورد علاقه خود و درگیر شدن در امر یادگیری، مطالب یادگیری را ارزیابی کرده و برای آن ارزش قائل می شود و نگرش خاصی نسبت به مسائل آموزشی مورد نظر پیدا می کند.

بطور کلی در این سطح، رفتار فراگیران نشان دهنده عقیده یا گرایش آنهاست.

افعال یادگیری در این سطح عبارتند از: تصدیق کردن، کامل کردن، سهم شدن، آغاز کردن، دنبال کردن، کارکردن و غیره.

مثال :

فراگیر در کار نظافت کارگاه سهمین شود.

د) سازمان بندی (سازماندهی ارزشها) :

فراگیر ضمن درونی کردن ارزشها (سطح چهارم) در می یابد که ارزشهای متفاوتی وجود دارند.

فراگیر در این سطح، ارزشهای متفاوت را به نحوی با یکدیگر تلفیق نموده و آنها را دوباره سازمان می دهد. ارزشهایی که بیشتر مورد قبول واقع می شود بر دیگر ارزشها برتری پیدا می کند. به این ترتیب فراگیر برای خود یک نظام ارزشی و پایدار و منسجم ایجاد می کند.

افعال یادگیری در این سطح عبارتند از: طرفداری کردن، دفاع کردن، تعمیم دادن، آماده کردن، ارتباط دادن، تغییر دادن و غیره.

مثال :

فراگیر به میل خود در فعالیتهای اجتماعی شرکت می کند.

ه) پایدار شدن :

در این سطح یادگیری از حیطة عاطفی فراگیر ارزشهایی را که فراگرفته است برای مدت زمانی طولانی در وجود خود پایدار می گردد و رفتار خود را بر اساس آن کنترل می کند. همین رفتار پایدار شده است که رفته رفته ، رفتار فرد را تشکیل داده و شخصیت او را بوجود می آورد.

افعال یادگیری در این سطح عبارتند از : رفتار کردن ، عمل نمودن ، تشخیص دادن ، اجرا کردن ، پیشنهاد کردن ، گوش دادن ، خدمت کردن و غیره .

مثال :

فراگیر تصورات و رفتارهای خود را بر اساس شواهد عینی و مستدل تغییر میدهد و در این مورد تصمیم منطقی می گیرد.

۳ - حیطة روان - حرکتی:

در این حیطة بیشتر روی مهارتهای فیزیکی تاکید می شود و سعی می کند آنرا رشد دهد.

این حیطة باحرکات ارادی و هدفدار که مستلزم استفاده هماهنگ از عضلات ، اعصاب ، گیرنده های اختصاصی اعصاب مرکزی است ارتباط پیدا می کند. در اینجا برای نشان دادن هدفهای آموزشی در بعنوان نمونه طبقه بندی الیزابت سیسپمون (E.Simpson) آورده شده است .

افعال یادگیری در این حیطة عبارتند از: تایپ کردن ، رانندگی کردن ، خوش خط نوشتن ، خیاطی کردن ، مکانیکی و غیره .

سطوح یادگیری در این حیطة به ترتیب عبارتند از :

الف) مشاهده و تقلید:

در این سطح یادگیری از حیطة روان - حرکتی فراگیر به مهارت علاقه دارد و با ابزار و وسایلی که آن مهارت نیاز دارد بخوبی آشناست و با کمک مربی سعی می کند آنرا مانند مربی انجام دهد.

افعال یادگیری در این سطح عبارتند از: ضربه زدن ، بسته بندی کردن ، مخلوط کردن، کج کردن، بهم پیچیدن ، چیدن ، متصل کردن ، تمرین کردن ، حرارت دادن ، گره زدن و غیره .

ب) اجرای مستقل :

در این سطح یادگیری از حیطة روان - حرکتی ، فراگیر سعی می کند فعالیت ومهارت را انجام دهد ، تمرین کند و بسازد(البته باید زیر نظر مربی و با راهنمایی های او کار را انجام دهد).

افعال یادگیری در این سطح عبارتند از: بریدن ، پاره کردن ، تراشیدن ، خرد کردن ، قالب زدن ، غربال کردن ، بکارانداختن ، ازه کردن ، نوشتن ، خم کردن و غیره .

ج) دقت درعمل :

در این سطح یادگیری از حیطة روان - حرکتی ، فراگیر سعی می کند فعالیت ومهارت مورد نظر را به نحو احسن و بادقت کامل انجام دهد.

افعال یادگیری در این سطح عبارتند از: ضبط کردن ، نمایش دادن ، تعویض کردن درست، سوراخ کردن درست

و غیره

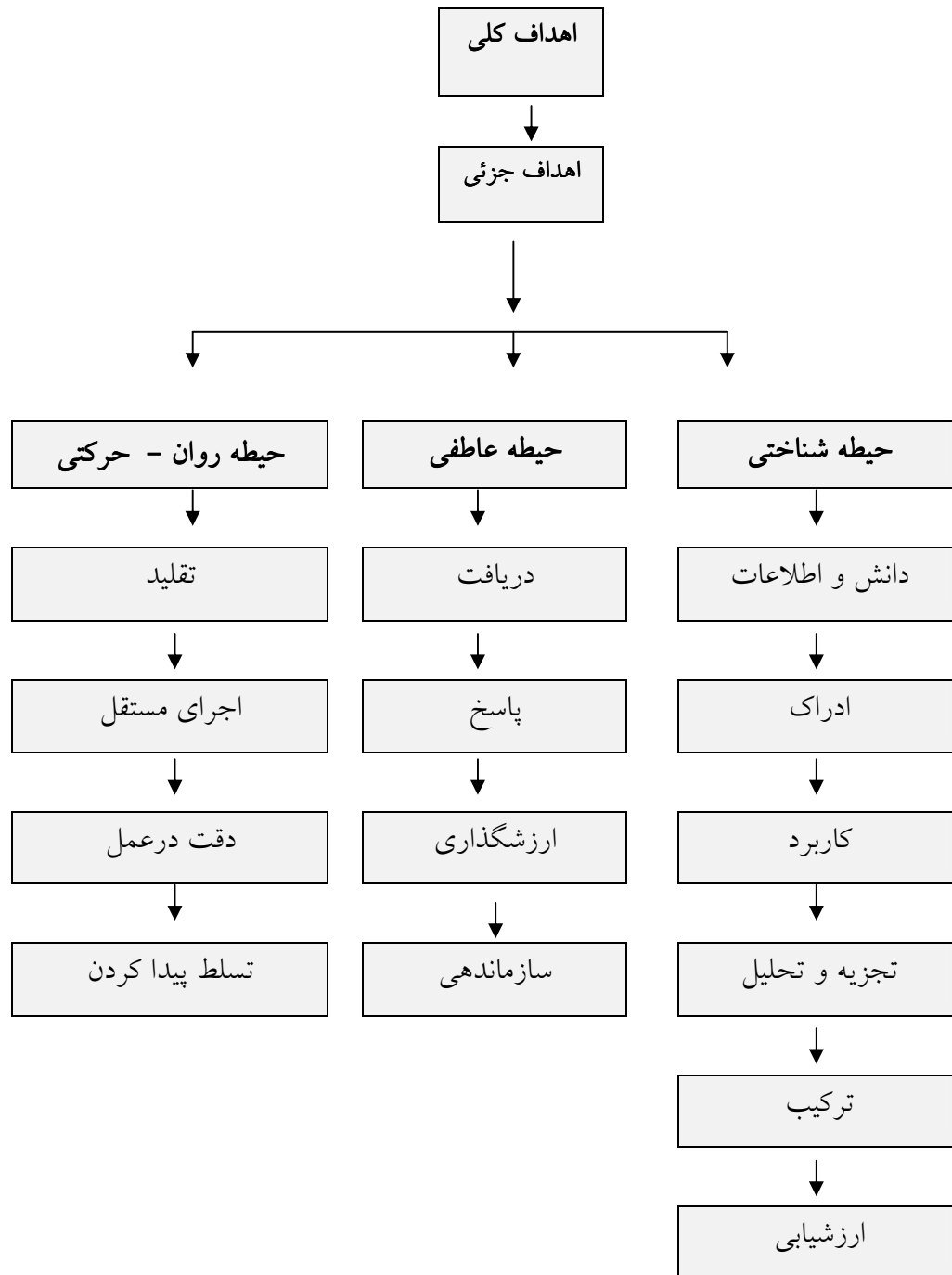
(د) تسلط پیدا کردن (عادی شدن) :

در این سطح یادگیری از حیطه روان - حرکتی ، فراگیر سعی می کند به کار تسلط پیدا کند و انجام آن

مهارت و فعالیت برایش عادی شود.

افعال یادگیری در این سطح عبارتند از: بامهارت ساختن ، بامهارت چرخ کردن ، بامهارت چرخ خیاطی رابکار

انداختن ، با مهارت تراکتور را بکار انداختن و در زمین استفاده کردن و غیره .

۴-۱- ارتباط حیطه های سه گانه بایکدیگر:

در تدوین و طبقه بندی رفتارهای فراگیران بصورت سلسله مراتبی از ساده به مشکل و پیوسته، در یکی از حیطه های مختلف آموزشی، مربی همیشه با مشکلات مختلفی روبرو می شود و به راحتی نمی تواند یک هدف را بطور مشخص و قاطع در یکی از حیطه ها قرار دهد. دلیل این مسئله آن است که همه رفتارهای بشری به نحوی با حرکت در ارتباط هستند. در همه رفتارهای بشری تاحدی عناصر شناختی وجود دارد و از آنجائیکه انسان موجودی اجتماعی است اغلب رفتارهای بارز او از طریق احساس و عواطف بیان می گردد. باوجود این مربی به هنگام تهیه و تدوین یک برنامه متوالی و زنجیره ای و مشخص کردن هدفهای آموزشی آن، باید رفتار مورد نظر را از دیگر رفتارها جدا نموده و به منظوراتخا ب روش و وسایل کمک آموزشی، هدف آموزشی خود را در یکی از حیطه های سه گانه طبقه بندی نماید.

۲-۳-۲- آشنایی با چارچوب تدوین طرح درس:

برای انجام هر کاری که انسان فکرش را می کند باید چارچوب راتعریف و همیشه در آن محدوده فعالیت کند. به جرات می توان گفت که اگر کاری خوب پیش نمی رود و شاید هم با شکست مواجه می شود، دلیل آن است که چارچوب را برای آن فعالیتها تعریف نکرده است و یا اگر تعریف کرده است متناسب با آن پیش نمی رود. در زمان تدوین طرح درس نیز باید چهارچوب تعریف شود و همیشه در آن چهارچوب مطالب، محتوا و فعالیت های مربوط به فراگیر، مربی و غیره نیز انجام گیرد که ما در اینجا اصطلاحاً "به آن چارچوب شرایط تدوین طرح درس می گوئیم.

چارچوب شرایط تهیه و تنظیم طرح درس به کلیه شرایطی گفته می شود که طرح درس در آن شرایط تنظیم و برای آن شرایط اجرا می گردد.

این نکته حائز اهمیت است که ما در ابتدا و قبل از تدوین طرح درس و اجرای آن کلیه شرایط وضعیت موجود را مورد سنجش و ارزیابی قرار دهیم و سپس باتوجه به آن شرایط اقدام به تهیه طرح درس و اجرای آن نمائیم. باتوجه به موارد فوق چارچوب شرایط برای تدوین طرح درس را می توان به صورت ذیل تقسیم کرد.

الف - شرایط زمانی برای تدوین طرح درس

ب - شرایط مکانی و مواد آموزشی برای اجرای طرح درس

ج - شرایط عامل انسانی برای تدوین و همچنین اجرای طرح درس

الف - شرایط زمانی برای تدوین طرح درس:

اولین عامل موثر در تدوین طرح درس، زمان و تاثیرات احتمالی آن در هنگام تدوین و اجرای طرح درس می باشد.

تجربه نشان داده است که میزان بکارگیری حواس و دقت و توجه فراگیران به مطالب مطرح شده در کلاس در محدوده زمانی ۱۱/۳۰ - ۷/۳۰ در بالاترین حد خود قرار داشته بنابراین در هنگام تهیه طرح درس باید این موضوع را مدنظر قرار داد که در این فاصله زمانی فراگیران بیشترین بازدهی را دارند و ما به راحتی می توانیم مطالب مشکل و یاکمی پیچیده که نیاز به صبر و حوصله بیشتری دارد را لحاظ نمائیم. اگر چنانچه مابناچار در زمانهای بعد از ظهر نیز

مشغول بکار تدریس باشیم تا آنجاکه ممکن است در هنگام تدوین طرح درس کارهای عملی رابه وقت بعدازظهر موکول نماییم و اگر مطالب تئوری را باید ارائه دهیم تا آنجا که ممکن است از وسایل کمک آموزشی و آموزش باید استفاده نماییم که استفاده از این وسایل باید در طرح درس لحاظ شود.

ب - شرایط مکانی و مواد آموزشی برای تهیه و تنظیم طرح درس:

دومین عامل موثر در تدوین طرح درس ، شرایط مکانی و مواد آموزشی است و اصطلاحاً "به کلیه شرایط ، امکانات (محل اجرا ، وسایل موجود جهت اجرا طرح درس) و ویژگیهایی آن اطلاق می شود که مکان اجرای آموزش از آن برخوردار است که باید در طرح درس لحاظ شود و یا اینکه طرح درس براساس آن شرایط و امکانات و ویژگیها تنظیم گردد.

این مسئله نیز حائز اهمیت است که مربی قبل از تنظیم طرح درس ابتدا شرایط ، امکانات و ویژگیهایی موجود را بررسی نماید. در زمان تنظیم طرح درس شرایط ایده ال را در نظر نگیرد بلکه شرایط موجود را در نظر بگیرد.
برای مثال:

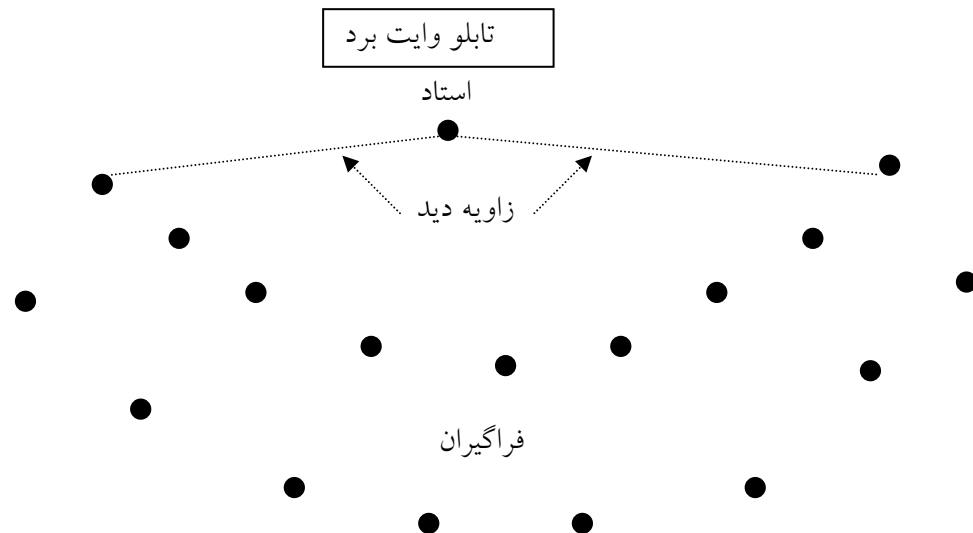
اگر ابعاد کلاس طوری می باشد که ظرفیت استاندارد آن ۱۵ نفر است ولی ما ۲۵ نفر را پذیرش نماییم یا طرح درس را طوری تنظیم کرده ایم که از وسایل اورهد ، ویدئو ، تلویزیون باید در حین تدریس استفاده نماییم در حالیکه چنین امکاناتی را در اختیار نداریم.

بنابراین در قبل از تدوین طرح درس ابتدا مکان موجود (محل آموزش) را مورد بررسی قرار می دهیم و بعد شروع به تدوین طرح درس می نماییم و معمولاً مواردی که باید مورد بررسی قرار گیرد عبارتند از :

الف) فضا و ابعاد کلاس

ب) وسایل و امکانات آموزش کلاس

ج) میزان سرما ، گرما و نور کلاس و ...

همه باید براحتی قادر به دیدن و شنیدن باشند.

ج - شرایط عامل انسانی برای تدوین و همچنین اجرای طرح درس: سومین عامل و شاید هم مهمترین عامل در چارچوب تدوین طرح درس شرایط عامل انسانی است. شرایط عامل انسانی در تهیه و تنظیم طرح درس عبارتست از کلیه ویژگیها و شرایطی که فراگیران جهت آموزش و اجرای طرح درس دارا باشند.

مهمترین اصل برای تهیه و تنظیم طرح درس این است که ما فراگیران خود را بشناسیم و اطلاعات جامع و کاملی را در اختیار داشته باشیم تا بتوانیم طرح درسی متناسب با شرایط، روحی و روانی و اطلاعات فعلی فراگیران (رفتار ورودی) تهیه و تنظیم کنیم.

بطور کلی برای تهیه و تنظیم طرح درس در زمینه عامل انسانی باید موارد ذیل در نظر گرفته شود.

الف) شرایط روحی و روانی فراگیران

ب) شرایط سنی فراگیران

ج) میزان اطلاعات فراگیران در رشته آموزشی

د) میزان علاقه آنها به رشته آموزشی

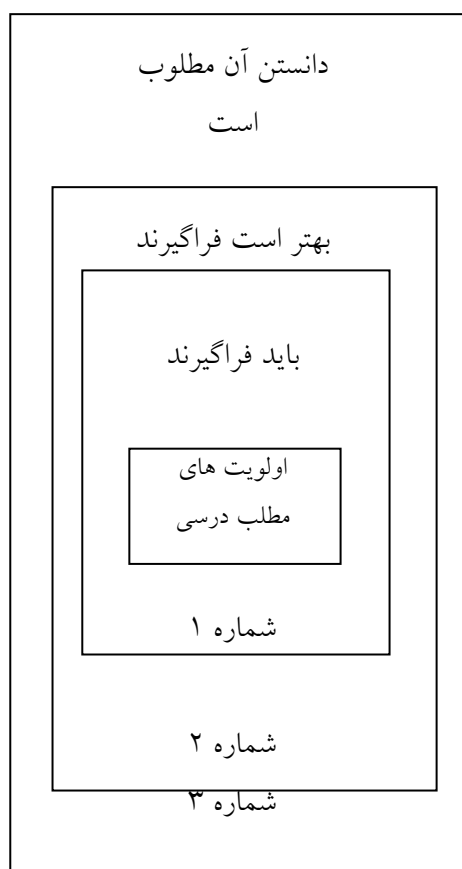
ه) مدرک تحصیلی آنها

و) هدف آنها از شرکت در کلاسهای آموزشی و ...

۳-۳-۲- آشنایی با تهیه و تدوین محتوای درسی و اولویت بندی آنها در طرح درس:

الف- اولویت بندی محتوای درسی :

یکی از عوامل مهم در تدریس موفقیت آمیز، برنامه ریزی دقیق موضوع درسی و حجم آن می باشد. اغلب استادان در زمان تدریس با محدودیت زمانی و کمبود وقت مواجه می باشند. بنابراین، برای رفع این مشکل بهتر است موضوع و مطلب درسی را برحسب اهمیت آن اولویت بندی کرد تا مطمئن شد که بخشهای مهم و اصلی درس کاملاً در مدت زمان تعیین شده آموزش داده شود و بعد از حصول این اطمینان نسبت به این امر بهتر است به ارائه و توضیح قسمتهایی که از اهمیت و سختی کمتری برخوردار است پرداخت. شکل صفحه بعد نمونه ای از اولویت بندی بخشهای مختلف درس براساس اهمیت آنها می باشد.

اولویت شماره ۱ - باید فرا گرفته شوند:

اطلاعات اساسی و مهمی که باید ضرورتاً آموزش داده شوند. این اولویت قوانین، توضیحات، استدلالها و علائم اصلی و پایه را در بردارد که عدم آشنایی نسبت به این مطالب اساسی موجب عدم موفقیت در فراگیری کامل درس می شود.

اولویت شماره ۲ - بهتر است فرا گرفته شود: اطلاعاتی است که حتی المقدور در آموزش، باید مد نظر قرار گیرد. این اولویت شامل اصول و موضوعاتی است که تاثیر زیادی در فراگیری کلی موضوع اساسی درس دارند اما خود بخش اصلی درس محسوب نمی شوند. این اولویت می تواند زیر مجموعه و یا توضیحی در مورد نکات اصلی اولویت اول باشد.

اولویت شماره ۳ - دانستنشان مطلوب است:

یک سری اطلاعات جانبی که در صورت امکان و در صورتی که وقت کافی وجود داشته باشد، باید بدون وارد کردن کوچکترین خللی در مطالب اولویتهای شماره (۱ و ۲) آموزش داده شوند. این اولویت در برگیرنده اطلاعاتی است که می توانند در کنار اطلاعات اولویت ۱ و ۲ منجر به درک بهتر موضوع درس شوند اما به اندازه اولویت اول و دوم، اهمیت ندارد.

ب- تهیه و تدوین محتوای درسی :

تجزیه و تحلیل نیازها، بیان هدفهای آموزشی و تدوین استانداردهای مهارت و آموزش دانش مورد نیاز فراگیران را مشخص می سازد. مریان براساس موارد فوق، محتوای برنامه درسی خود را گردآوری، تدوین و تالیف و این مطالب را برای آموزش اولویت بندی می نمایند. (که در بالا بطور کامل شرح داده شد). اما ارائه این مطالب، بدون یک ساختار و سازمان مناسب، غیر ممکن است. سازماندهی، تنظیم و مرتب کردن هر کدام از این اولویت بندیها جهت آموزش، از مراحل اساسی طرح درس محسوب می شوند.

تحقق یادگیری موثر و مفید و حصول هدفهای آموزشی از دلایل اساسی سازماندهی محتوا محسوب می شوند. مواد آموزشی، تکنولوژی آموزشی، مربی و روشهای اجرایی و ارائه هر یک در موفقیت محتوا، نقش بسزایی دارند. در سازماندهی باید جایگاه هر کدام مشخص شود.

در سازماندهی محتوا، باید اصول و مبانی ویژه ای را مد نظر داشت. رعایت نکردن هر یک از اصول سازماندهی (روشهای تنظیم محتوی درس) شکست برنامه را بدنبال خواهد داشت.

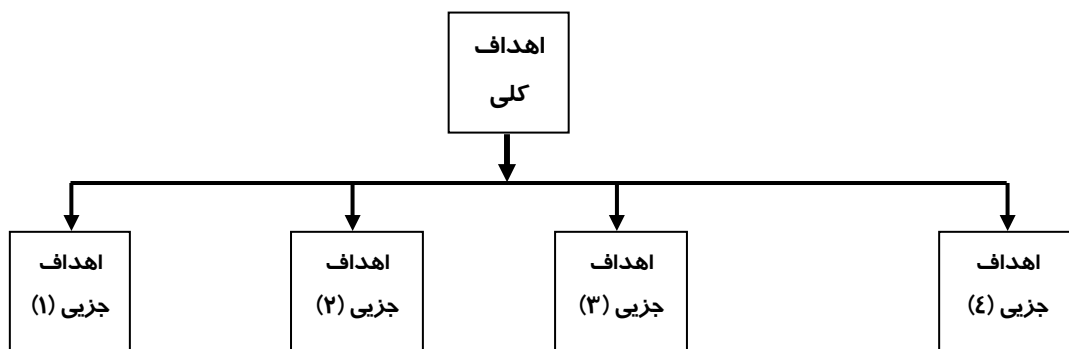
برای تنظیم محتوی درس هر یک از اولویتهای می توان از دو روش زیر استفاده کرد:

۱- روش کل به جزء

۲- روش جزء به کل

۱- روش کل به جزء :

تنظیم و ترتیب محتوا از کل به جزء باعث می شود فراگیران تصویر روشنی از موضوع دریافت نمایند. این امر سبب می شود تا فراگیران در حین آموزش، چنانچه با مفاهیم بصورت کلی آشنا شوند. مرور جزئیات بیشتری از موضوع مورد نظر، به سهولت در اختیار آنان قرار داده شود. هنگامیکه ما بخواهیم هدفهای کلی را به هدفهای جزئی تقسیم نماییم و هدفهای جزئی بصورت موازی باهم قرار داشته باشند و ارتباط زنجیره ای باهم نداشته باشند از این روش استفاده می نماییم.

مراحل تهیه محتوای برنامه درسی در روش کل به جزء به شرح ذیل می باشد:

- ۱- اهداف ، مفهوم ، معنی و رئوس مطالب درسی را با تشریح علت‌های آن به نمایش می گذاریم .
- ۲- مطالبی را ارائه می نمایم که فراگیران بتوانند تصویر کلی از موضوع آموزشی را در ذهنشان مجسم نمایند.
- ۳- تنظیم مطالب باید طوری باشد که بین آنچه فراگیر یاد می گیرد و اهداف نهایی او ارتباط ایجاد کند.
- ۴- مطالب را بطور مفصل و کامل برای فراگیران تشریح می نمایم.
- ۵- خلاصه مطالب را ارائه می نمایم ، دقیقاً " به فراگیران آنچه را که تاکنون یادگرفته اند نشان می دهیم.

۲- روش جزء به کل:

تنظیم و ترتیب محتوا از جزء به کل باعث می شود فراگیران ابتدا با جزئیات مسئله آشنا شوند. این امر سبب می شود تا فراگیران ابتدا به ساکن با جزئیات و عمق مسائل آشنا شوند و بعد به کلیات برسند. هنگامیکه ما بخواهیم هدفهای کلی را به هدفهای جزئی تقسیم و هدفهای جزئی دارای ارتباط عمودی باهم باشند و هریک از این هدفها پیش نیاز هدفهای بعدی تلقی شود از این روش استفاده می نمایم.

مراحل تهیه محتوی برنامه درس در روش جزء به کل بشرح ذیل می باشد :

- ۱- ابتدا موضوع آموزش را تشریح می نمایم.
- ۲- مطالب و محتوی تشکیل دهنده هر موضوع آموزشی را مختصراً توضیح می دهیم.
- ۳- پس از تشریح هر موضوع و کامل نمودن آن به موضوع اصلی می رسیم.
- ۴- پس از رسیدن به موضوعات اصلی ، اگر ما آنها را بصورت زنجیره ای (پیش نیاز و پس نیاز) به یکدیگر متصل نمایم به موضوع آموزشی و اهداف آن می رسیم.